

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ – PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT

Komunitní zahrady a jejich měníci se přínos pro společnost

Ing. Jan Macháč, Ph.D.

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Číslo a název projektu: TL05000718 Zvýšením potravinové soběstačnosti k odolnosti společnosti vůči dopadům krize

Program: TA ČR ÉTA, 5. VS

Klíčová slova: potravinová soběstačnost, komunitní zahrady, krize, členové, koordinátor, růst cen potravin, nezaměstnanost

Komunitní zahrady poskytují široké spektrum služeb. Jsou místem pro setkávání obyvatel, rozvoj místní komunity, trávení volného času. Patří mezi prvky zelené infrastruktury, která přispívá k ochlazení měst a přináší městům široké spektrum dalších ekosystémových služeb. Produkční funkce je výchozím bodem, který členy komunitní zahrady spojuje. Její významnost se liší. V době krizí pěstební činnost narůstá v souvislosti se snahou docílit určité úrovně potravinové soběstačnosti. Její význam může dosahovat až úrovně městského zemědělství ve svých počátcích, kdy zahrady sloužily jako dodatečný zdroj obživy pro lidi, kteří se přistěhovali z venkova do měst za prací. Přestože jsou obvykle individuální záhonky malé, dle sesbíraných pěstebních deníků je možné dosahovat na m² velké produkce.

Cílem příspěvku je ukázat, jak se funkce komunitních zahrad mění s ohledem na vnější vlivy jako je pandemie COVID-19 nebo projevy jiných krizí jako je růst cen nebo nezaměstnanosti. Mezi nejvýznamnější motivace být členem komunitní zahrady v Česku patří: radost ze zahrádkaření, předání znalostí a dovedností o pěstování dětem a společenská interakce. Přestože se motivace obyvatel být členem komunitní zahrady během pandemie s dobou před ní významně nezměnily, bylo v době této krize možné sledovat posílení jejich významu. Ten se projevil především ve větších městech, kde se zahrada stala útočištěm pro trávení volného času. Naopak v menších městech lidé zahrady navštěvovali méně.

V rámci výzkumu byl dále kladen důraz na potravinovou soběstačnost a ověření zájmu využívat městem zakládané komunitní zahrady s rozšířenou produkční funkcí. Inspirací jsou obdobné zahrady zakládané např. ve Francii nebo Španělsku, které vznikaly v době krizí především s účelem zmírňovat sociální dopady vlivem nárůstu nezaměstnanosti apod. Mezi členy zahrad, koordinátory i zástupci měst lze v českém prostředí sledovat převládající skepsi vůči významu komunitních zahrad pro podporu potravinové soběstačnosti. Nedůvěra se však týká především schopnosti vypěstovat dostatečné množství potravin vzhledem k obvyklé velikosti pozemků a záhonů. Pro podporu by tedy bylo třeba poskytnout jednotlivým domácnostem pěstební plochy o rozloze nižších desítek metrů čtverečních. Z realizovaných šetření dále plyne, že zástupci široké veřejnosti by v případě dopadů krize v podobě dlouhodobější nezaměstnanosti nebo nárůstu cen měli zájem o zahrady v 25-36 % případů. Pokud už by začali pěstovat, více by je motivovala možnost si pomoci pěstováním přivydělat než jen snížit výdaje domácnosti za nákup potravin.